

חיי שרה

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדר נבנצל שליט"א

כשאליעזר עבד אברהם מספר ללבן ובתואל את שיחתו עם אדונו אשר הטיל עליו את השליחות להביא אישה לבנו יצחק, הוא אומר: "וַאֲמַר אֶל אֲדָנִי אֲכִלִּי לֹא תִלְךָ הָאִשָּׁה אֲזָרִי" (בראשית כד, לט) אלא שבתורה כתוב 'אלי בלי ויו', בניגוד לשיחה המקורית שלו עם אברהם, שם נאמר: "וְאֵלֶי לֹא תֵאָבֶה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אֲזָרִי" (שם ה) 'אולי' מלא. מה פשר שינוי זה?

מסביר רש"י: "בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו" דהיינו, אליעזר מציע פיטרון פשוט: אם לא אמצא את האישה המתאימה שמוכנה לבוא אחרי אל הארץ הזאת, הרי שבתו יכולה להינשא ליצחק. והנה לא מוזכר בתורה וגם לא בחז"ל אם יש איזה חיסרון בבת אליעזר, ואדרבה: אם אליעזר, שהוא בעל מדרגה גבוהה, "מושל בתורת רבו", "דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים", מציע הצעה כזאת לאברהם אדונו, הרי שללא ספק בתו אכן ראויה להיות אשת יצחק. אולם אברהם מגיב להצעת עבדו: "אמר לו אברהם: בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מידבק בברוך" (רש"י שם) דהיינו, אליעזר בא מכנען בנו של חם בן נח שנאמר עליו: "אַרְוֵר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֲזֻזִּי" (שם ט, כה) ממילא אין שום אפשרות לחבר שני הפכים כאלה, זרעו של אברהם שהוא 'ברוך', עם זרעו של כנען שהוא 'ארור'. ולמרות שחז"ל אמרו שאליעזר יצא מכלל ארור, שכן אמר לו לבן הארמי: "בוא בְּרוּךְ ה'" (שם לא), בזכות ששימש את אברהם אבינו בנאמנות, אעפ"כ זרעו עדיין בכלל ארור - "אין ארור מידבק בברוך".

מכאן יש ללמוד שלא לזלזל בחומרת האיסורים שנאמר עליהם 'ארור', כגון: "אַרְוֵר מִקְלָה אֲבִי וְאִמִּי" (דברים כז, טז) או "אַרְוֵר בִּמְכָה רַעְהוּ בְּסִתְרִי" (שם כד) בטענה שאין עליהם עונש מלקות או מיתת בית דין, 'בסך הכל זה רק 'ארור'...!', שכן רואים את התוצאות המרחיקות לכת של 'ארור' הנאמר על ידי נח, כל שכן ועל אחת כמה וכמה 'ארור' הכתוב בתורה הנאמר מפי הגבורה.

המשנה מתארת את מעמד הברכות והקללות שנאמרו בהר גריזים ובהר עיבל: "ששה שבטים עלו ראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלוים והארון עומדים למטה באמצע... הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה: 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה' ואלו ואלו עונין אמן; הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: {דברים כז-טז} 'ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה' ואלו ואלו עונין אמן עד שגומרין ברכות וקללות" (סוטה לב). דהיינו, לפני כל 'ארור' הכתוב בפרשת 'כי תבוא', נאמר אותו עניין בלשון 'ברוך'.

שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: נניח שאדם קיים את כל האמור בפרשת הברכות למעט דבר אחד, מה יהיה מעמדו? לכאורה אי אפשר לאמר שהוא גם 'ברוך' וגם 'ארור' בבת אחת, שכן לפי הכלל שלמדנו 'אין ארור מידבק בברוך' בשני אנשים, כל שכן באדם אחד; אם כן האם הוא 'ארור' או 'ברוך'?

לכאורה יש לנו כלל 'מרובה מידה טובה ממידת פורענות' (רש"י שמות כ, ו) ועל כן אדם זה אמור להיות בגדר של 'ברוך'. אולם אין הדבר כן, אלא שעל העבירה הוא יקבל את העונש המגיע לו ועל המצוות יקבל את שכרו. ראייה לדבר מסוגיית אישה סוטה. אם האישה המובאת לכהן להשקותה מי המרים, אכן חטאה ובגדה בבעלה עם הבעל, המים יפעלו בה וכתוצאה מכך "וַיִּצְבְּתָהּ בַּטֶּנֶה וַיִּנְפְּלָה יֶרֶכָהּ" (במדבר ה, כז) ולבסוף היא מתה. אלא שהגמרא לומדת (סוטה כ) שיש זכות תולה ודוחה את מיתתה עד לטווח של שלוש שנים, אך בשום אופן לא תבטל את עונשה לחלוטין אלא שבסוף היא מתה באותה מיתה. הוא הדין בנידון דידן, האדם אשר יעבור חלילה על אחת האזהרות שהתורה אומרת עליהן 'ארור', גם אם יש לו מצוות רבות שבגינן זכה לגדר של 'ברוך', הרי שאלו לא תועלנה לו להינצל מהעונש המגיע לו בגין ה'ארור'.

נמצא שעל האדם להיזהר מאוד גם מאיסורים הנאמר עליהם 'ארור', ולא לזלזל בהם בטענה ש'בסך הכל זה רק ארור, ולעומת זאת קיימתי מספר רב של מצוות...!' שכן לימדנו חז"ל: "שֶׁאִין לִפְנֵי לֹא עוֹלָה וְלֹא שְׂכָחָה וְלֹא מִשּׁוּא פְּגִים וְלֹא מִקַּח שׁוֹחַד" (אבות פ"ד מ"כב) "ואינו לוקח שוחד המצוה בשביל העבירה, אלא נותן שכר על המצוה ועונש על העבירה" (ר"ע מברטנורא) כלומר, אין קיזוז בין המצוות והעבירות. אם אדם הפקיד בחשבון בנק אלף ש"ח ומשך חמש מאות ש"ח, הרי שמתקזז הסכום ונשארת לו יתרה של חמש מאות ש"ח, אולם אין הדבר כן במצוות ועבירות - הזכות נשארת זכות והחובה גם היא נשארת חובה. מובן אם כן שאפשר להיות "מושל בתורת רבו", "דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים", אך בד בבד ה'ארור' הרובץ עליו מכח ייחוסו לכנען נשאר שריר ובריר וקיים. כשמתבוננים בסוגיה זו לעומק, האדם עלול ליפול באיזשהו סוג של יאוש בחשבו 'מי מסוגל לעמוד בזה?'. מה אם כן העצה להינצל מה'ארור'?

אומר הרב: העצה היא להרהר תשובה; כשהאדם חוזר בתשובה על המחדלים שלו שבגינם נכנס לגדר 'ארור', הרי שנמחל לו והוא יוצא מכלל קללה, ולמרות ש'ארור' הנאמר בתורה מפי הקב"ה חמור יותר מ'ארור' הנאמר על ידי בשר ודם, הכלל הוא ש'אין דבר העומד בפני התשובה', ולעניין זה קל יותר לעשות תשובה כלפי הבורא ולתקן את המעוות,

מאשר על 'ארור' הנאמר מפי בשר ודם. באותה מידה שעבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, אבל עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו, וזהו למרות שכבוד המקום חמור יותר מכבוד חברו, כך גם גבי ה'ארור' - כלפי הקב"ה די בתשובה, מה שאין כן כלפי בשר ודם אין די בתשובה עד שירצה ויפייס את חברו, וכשאינן אפשרות לפייסו כמו במקרה של נח שכבר איננו, הרי שאין דרך לבטל את ה'ארור' אף על ידי תשובה והכתם נשאר לנצח.

נלמד מכאן להשתדל להיות כל הזמן בכלל 'ברוך' ולהתרחק עד כמה שאפשר מכלל 'ארור', ובפרט מהגדול וחמור מכולם "אַרְוֹר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם" (דברים כז, כו) "כֹּאֵן כָּלֹל אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלֵה" (רש"י) וכוונת הדברים היא שגם מי שלומד ומקיים את התורה כתיקונה, אם יכול לעזור לאחרים לקיימה ואינו עושה כן הריהו בכלל 'אשר לא יקים את דברי התורה הזאת', ומי שאכן עושה כן - מרובה מידה טובה פי חמש מאות.

שבת שלום יצחק חלבה

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת מו"ר שר התורה הרב שמריהו יוסף חיים בן פאשה מרים זצוק"ל ומו"ר הרב שלום כהן בן תופחה זצוק"ל ומו"ר הרב חיים מאיר בן מילכה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון בעדני בן חביבה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון גד אליטוב בן שושנה זצ"ל

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, מרת אמי אולגה בת קלרה, יוסף הכהן בן קלרה, הרב גרשון אדלשטיין בן שרה, שאול בן מרים, הרב אליהו בן אהובה, מנחם מבשר בן הרב דוד ואסתר הי"ד, ריקרדו סלודור קוקו בן רחל, שלום בן יהודית, יעקב בן יהודה, יניב בן סימה, שלמה בן מטילדה, הג"ר יוסף שלום ב"ר אברהם וחיה מושא, הרב יעקב חי בן מרגלית, חיים שאול בן בתיא, שמעון שמעוני בן חנה, אברהם בצלאל בן רחל, הרב אברהם צוקרמן בן שרה, אריה לייב בן דבורה, חנניה בן חיים, הרב חנן פורת בן שולמית, משה סלים בן חתון, יחיא בן עישה, יוסף אדרי בן פריחה, אייל בן לאה, עמידור בן שרה, נתן בן דוד ולאח, עזריאל זוסיא בן יעקב משה, מתתיהו מנחם בן לאה, ישראל בן לאה, יעקב בן מרים, אבנר יחיאל בן רחל, חיים בן יוסף דוד, גרשום בן חנה, מנשה בן שרה, מרדכי מורד בן חנה, מתוך בן מרים, מרדכי שמעון בן דאדא, שלמה בן פורטונה, מאיר ירחמיאל בן שמחה, מסעוד בן עליה, עמרם בן עישה, אילן בן יחזקאל, מנחם נחום בן אליעזר ליפא, יעקב בן עישה, שמעון בן עישה, אנריקה בן פאני, שלמה חי בן מזל טאוס, מרדכי שלום בן רחל, עמרם בן אסתר, הרב מרדכי אלישיב בן שושנה, זאב בן ברכה, משה בן פלור, אביאטר בן ברוך הי"ד, יצחק בן אסתר, ניר יהודה בן מיכל, יעקב בן מרים, יעקב בן רחל, יוסף בן חנה, ניסים בן חנה, משה בן מרים, אייל בן עירית תשורה הי"ד, יעקב נפתלי בן רחל הי"ד, גיל-עד מיכאל בן בת גלים הי"ד, דודי רחמים בן חנה, דוד הרוש בן לאה, יוסף ברוך בן תמר, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, יהודה בן אסתר, שלמה בן שמחה, אליעזר בן צבי וציפורה, אליהו בן נעמי, שמעון בן דינה, בנימין בנדט בן יוסף, דוד בן שרה, מאיר טובי בן ליטא, נוריאל יחיאל גץ בן אסתר, אהרון בן סלחה, ניסים בן חנה, מאיר הכהן בן אריה, גבריאל בן גאולה, יונתן בן ציפורה, משה בן אשר ומרים, פנחס בן מרים, יעקב בן יהודית, פליקס אשר בן חביבה, משה בן אסתר, אלעד בן רבקה, רחמים בן זוהרה, שלום טוטיאן בן שרה, דניאל בן שרה, אילן הכהן בן חנה הי"ד, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, בנימין בן נדרה, לאה בת אליהו גרשון, אליס בת פריחה, מרים ספיר בת שמואל, יוסף בן שמחה, גבריאל יצקן בן מרים, ויצמן מור בן גורג'יה, דוד הרוש בן לאה, חנה בת דורית, צירל בת ישראל, שולמית דבורה בת שאול, תמר אולגה בת יעקב, שרת נוסרט (רבני) בת סנס, חסינה בת רחנה, פלורה בת לאה, הרבנית שפרה בת לאה, טליה חנה בת מלכה, שרה בת מרים, שרה חנה לויזה בת פאני; שושנה בת רוזה, שרה רחל בת בוליסה, רחל בת רבקה, שרה בת רוחמה, שרה בת שולמית, ברוריה בת מרגלית, אילנה בת רחל, מזל פורטונה בת שרה, אלסירה בת שרה, שמחה בת אוז'ני, רחל בת סוליקה, יהודית בת עזיזה, אוז'ני בת רוזה, פרלה בת גוטי, שרה בת קיז'ה, שרה בת מרים, רחל בת שרה, ריינה בת אסתר, צילה בת פאינה, לאה בת בתיא, אסתר בת דונינה, גיטל בת שאול קלמן, יפה בת טאוס, עזיזה בת כזאלה, מזל טוב בת מסעודה, חנה בת זהבה, חסיבה בת תמר, חנה דינה בת מנחם, רחל בת יעקב, יהודית בת שרה, תמר בת שרה, יפה עזת בת מרים ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

עלון זה יהיה מוקדש לרפואתה השלמה של אורלי בת דונה וסילביה רות בת אסתר